

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 28^{ΗΣ} ΜΑΡΤΙΟΥ 1991

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥΜΠΑ

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΤΙΚΟΥ Κ. ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΖΟΛΩΤΑ

I. Προβλήματα τής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης

Η οικονομική, ή νομισματική και ή πολιτική ένωση αποτελούν τις τρεις αλληλεξαρτώμενες επιδιώξεις τής Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Δεν είναι δυνατόν να υπάρξει πλήρης και τέλεια οικονομική ένωση, ούτε πλήρης και τέλεια νομισματική ή πολιτική ένωση, χωρίς τήν ταυτόχρονη ολοκλήρωση και τών άλλων δύο διαδικασιών. Για τὸ λόγο αὐτό, ὀρθῶς ἔχουν καθιερωθεῖ και οἱ τρεῖς αὐτὲς επιδιώξεις ὡς τελικοὶ στόχοι τής Ευρωπαϊκής Ένώσεως. Ἐχει μάλιστα μεγάλη σημασία ὅτι για τὶς πρώτες δύο τέθηκαν και προθεσμίες ἐνάρξεως τής πραγματοποιήσεώς τους.

Ὅπως εἶναι γνωστὸ εἰδικότερα για τὴ Νομισματικὴ Ένωση, σύμφωνα με τὶς προτάσεις τής Ἐπιτροπῆς Delors, ἔχει ἤδη τεθεῖ σὲ ἐφαρμογὴ σχέδιο πραγματοποιήσεως, σὲ τρία στάδια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ πρῶτο ἐγκαινιάσθηκε τὴν 1η Ἰουλίου 1990. Κατόπιν δὲ πολλῶν συζητήσεων στὸ Εὐρωπαϊκὸ Συμβούλιο, ὀρίσθηκε και ἡ ἐναρξη τοῦ δευτέρου σταδίου για τὴν 1η Ἰανουαρίου 1994. Δεν ἔχει ὀρισθεῖ ἀκόμη προθεσμία ἐνάρξεως τοῦ τρίτου σταδίου, τὸ ὁποῖο θὰ ὀδηγήσει στὴν πλήρη νομισματικὴ ένωση. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ διάρκεια τοῦ δευτέρου σταδίου δὲν πρόκειται νὰ ὑπερβεῖ τὴν τριετία, ἐφόσον διαπιστωθεῖ ὅτι οἱ συνθήκες θὰ εἶναι ὄριμες για τὴν ἐναρξη τοῦ τρίτου σταδίου.

Για τὸ θέμα τοῦ καθορισμοῦ τῶν προθεσμιῶν, ἔχουν γίνει διάφορες συζητήσεις και ἔχουν προβληθεῖ πολλὲς ἀμφισβητήσεις. Τελικὰ ὅμως, ὁ καθορισμὸς τῶν ἀνωτέρω

προθεσμιών έγινε δεκτός από όλους, πλην της Μεγάλης Βρετανίας, η οποία εξακολουθεί να έχει επιφυλάξεις για το τρίτο στάδιο. Θα ήταν μεγάλο σφάλμα εάν δεν είχε γίνει δεκτός ο καθορισμός προθεσμιών, επειδή αυτός αναγκάζει τις οικονομικές και νομισματικές αρχές των χωρών μελών να συμμορφωθούν, ώστε να καταστεί δυνατή η έγκαιρη υλοποίηση όλων των αναγκαίων μέτρων. Ο καθορισμός των προθεσμιών δημιουργεί επίσης ένα ευρύτερο πνεύμα αξιοπιστίας ως προς την αποφασιστικότητα της Κοινότητας να προχωρήσει στην τελική υλοποίηση των στόχων. Αυτό έχει μεγάλη σημασία, ειδικότερα για τη λήψη αποφάσεων στην ιδιωτική οικονομία, επειδή αυτή, σε συνδυασμό με τις θεσμικές ρυθμίσεις παράλληλα προς εκείνες του δημόσιου τομέα, παίζει ουσιώδη ρόλο για την επίτευξη της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι, άμεσως μετά τη θέση σε ισχύ της Ένιαίας Ευρωπαϊκής Πράξεως και με την προοπτική της ενωμένης αγοράς μέχρι το 1992, έχουν ήδη αρχίσει να πραγματοποιούνται συγχωνεύσεις διαφόρων εταιρειών και τραπεζών και συστάσεις επιχειρηματικών οργανισμών και κοινοπραξιών σε διευρωπαϊκό επίπεδο σε ευρεία κλίμακα στις χώρες μέλη. Μετά την υιοθέτηση των προτάσεων της Έπιτροπής Delors, οι τάσεις αυτές έχουν ενταθεί. Οι εξελίξεις στον ιδιωτικό τομέα θα ενισχύσουν προοδευτικά την πορεία προς την Οικονομική και Νομισματική Ένωση.

Παράλληλα, η κοινή γνώμη έχει αποδεχθεί σε μεγάλο βαθμό την αναγκαιότητα της πραγματοποιήσεως των επιδιώξεων ενοποιήσεως. Από σφυγμομετρήσεις μάλιστα που διενεργήθηκαν από την EOS Gallor Europe στις χώρες μέλη τον Οκτώβριο του 1990, προέκυψε ότι 61% από τους ερωτηθέντες υποστηρίζουν την αντικατάσταση του εθνικού τους νομίσματος από το ECU και 76% επιθυμούν την ίδρυση μιας Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, εξαιρουμένων των Βρετανών και των Δανών, οι οποίοι κατά πλειοψηφία εξέφρασαν επιφυλάξεις*.

Όσον αφορά την Οικονομική Ένωση, το πρώτο μεγάλο βήμα θα έχει πραγματοποιηθεί το 1992 με την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς. Μεγάλες προόδους έχουν γίνει παράλληλα στο νομισματικό τομέα μέσω του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, το οποίο επέβαλε νομισματική πειθαρχία στις χώρες που συμμετέχουν στο «μηχανισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών» (ERM) και συνέβαλε στον περιορισμό και τη σύγκλιση των ρυθμών πληθωρισμού στις χώρες μέλη.

* Στη διαφώτιση του κοινού για τα πλεονεκτήματα της οικονομικής και νομισματικής ενώσεως έχει συμβάλει με μελέτες και ανακοινώσεις η «Έπιτροπή για τη Νομισματική Ένωση της Εδρώπης» υπό την συνπροεδρία του προέδρου κ. Giscard d'Estaing και του Καγκελαρίου κ. Helmut Schmidt, όπως επίσης και ο «Σύνδεσμος για τη Νομισματική Ένωση της Εδρώπης».

Ἡ ἔναρξη τοῦ πρώτου σταδίου ἔλαβε χώρα τὴν 1η Ἰουλίου 1990. Τόσο στὸ στάδιο αὐτό, ὅσο καὶ στὸ ἐπόμενο, τὰ πάντα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἀδιάλειπτη διαδικασία συγκλίσεως τῆς οἰκονομικῆς, νομισματικῆς καὶ δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τῶν χωρῶν μελῶν. Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ μονομερῆς ὑπερτονισμὸς τῆς νομισματικῆς σταθερότητας ὡς στόχου τῆς Νομισματικῆς Ἐνώσεως δίνει τὴν ψευδῆ ἐντύπωση ὅτι ἐπιδιώξεις ὅπως ἡ μεγέθυνση τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος καὶ ἡ ἀπασχόληση ποὺ ἐξασφαλίζουν αὔξηση τῶν εἰσοδημάτων καὶ κοινωνικὴ εἰρήνη εἶναι ἥσσονος σημασίας γιὰ τὴν Νομισματικὴ Ἐνωσις. Βεβαίως, ἡ νομισματικὴ σταθερότητα ἀποτελεῖ βάση καὶ προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐξασφάλιση ἐνὸς σταθεροῦ ρυθμοῦ οἰκονομικῆς μεγεθύνσεως. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ παραγνωρίζεται ἡ σημασία τοῦ δεύτερου, ἐπειδὴ ἡ διατήρηση νομισματικῆς σταθερότητας ἐξαρτᾶται σὲ ἓνα βαθμὸ καὶ ἀπὸ τὴν ἐξασφάλιση ἐνὸς σταθεροῦ ρυθμοῦ οἰκονομικῆς ἀνάδοι.

Εἰδικότερα γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ στόχου τῆς νομισματικῆς σταθερότητας, ἐνδείκνυται νὰ καταρτίζεται ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Διοικητῶν τῶν Κεντρικῶν Τραπεζῶν, σὲ συνεργασία μὲ τὶς ἐπὶ μέρους κεντρικὲς τράπεζες, στὴν ἀρχὴ κάθε ἔτους, ἓνα γενικὸ νομισματικὸ πρόγραμμα, στὸ ὁποῖο θὰ καθορίζονται οἱ στόχοι γιὰ τὰ νομισματικὰ μεγέθη, ποὺ ἀφενὸς δὲν θὰ θέτουν σὲ κίνδυνο τὴ διατήρηση τῆς νομισματικῆς σταθερότητας στὶς χώρες μέλη καὶ ἀφετέρου δὲν θὰ φέρουν πρόσκομμα στὴν προβλεπόμενη αὔξηση τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος. Βέβαια, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νομισματικοῦ αὐτοῦ προγράμματος στὶς ἐπιμέρους χώρες δὲν θὰ εἶναι ὑποχρεωτική, λόγω μὴ ἀναγνωρίσεως τέτοιας δικαιοδοσίας στὶς νομισματικὲς ἀρχές τόσο στὸ πρῶτο ὅσο καὶ στὸ δεῦτερο στάδιο. Θὰ πρέπει ὅμως ἡ Ἐπιτροπὴ Διοικητῶν τῶν Κεντρικῶν Τραπεζῶν νὰ ἀσκεῖ συνεχῆ ἔλεγχο καὶ νὰ διενεργεῖ συχνὲς διαβουλεύσεις γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος αὐτοῦ. Στὴν περίπτωσι δὲ τοῦ τρίτου σταδίου, θὰ ἀσκεῖται ἐνιαίᾳ νομισματικὴ πολιτικὴ, τὸ πρόγραμμα θὰ εἶναι ὑποχρεωτικόν.

Τόσο ἡ Ἐπιτροπὴ Delors ὅσο καὶ οἱ εἰσηγήσεις τῶν διαφόρων ὀργάνων τῆς Κοινότητος ὀρθῶς τονίζουν ὅτι, παράλληλα πρὸς τὰ ἀνωτέρω, θὰ πρέπει νὰ ἐξασφαλιστεῖ μία ὑγιὲς δημοσιονομικὴ πολιτικὴ, μὲ σκοπὸ τὸν περιορισμὸ τῶν δημοσιονομικῶν ἐλλειμμάτων, σὲ ὅρια τὰ ὁποῖα δὲν θὰ θέτουν σὲ κίνδυνο τὴ νομισματικὴ σταθερότητα. Ὅπως ἔχει ἀποδείξει ἡ πείρα τῶν τελευταίων ἰδίως ἔτων, ἡ δημιουργία ὑπέρογκων δημοσιονομικῶν ἐλλειμμάτων ὑπῆρξε ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τῆς νομισματικῆς σταθερότητας. Γι' αὐτὸ, ὀρθῶς ἀπεδόθη ἰδιαίτερη σημασία στὰ ἐλλείμματα αὐτὰ καὶ ἐτέθη ὡς βασικὸς ὅρος ἡ ἐφαρμογὴ μέτρων ποὺ θὰ προλαμβάνουν αὐτὸ τὸν κίνδυνο.

Σύμφωνα μὲ τὶς προτάσεις ποὺ ἔχουν γίνει, θὰ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ προβλεφθεῖ ἀπὸ εἰδικὸ τροποποιητικὸ ἄρθρο τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης:

- ὅτι ἡ νομισματικὴ κάλυψη τῶν ἐλλειμμάτων ἀποκλείεται,
- ὅτι οὔτε τὰ ἄλλα κράτη μέλη οὔτε καὶ ἡ ἴδια ἡ Κοινότητα ἐν συνόλῳ θὰ βοηθοῦν στὴν κάλυψη τῶν ἐλλειμμάτων οἰουδήποτε μέλους, καὶ
- ὅτι τὰ ὑπερβολικὰ ὑψηλὰ ἐλλείμματα πρέπει νὰ ἀποφεύγονται.

Γενικότερα, θεωρεῖται σκόπιμο νὰ καθορίζεται κατάλληλη κατεύθυνση τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς γιὰ τὸ σύνολο τῆς Κοινότητος. Κατὰ τὴ γνώμη μου, παράλληλα πρὸς τὴ νομισματικὴ καὶ δημοσιονομικὴ πειθαρχία, θὰ ἔπρεπε νὰ προσδιορίζεται καὶ μία συνεπὴς πολιτικὴ εἰσοδημάτων στὶς χῶρες μέλη.

Σὲ αὐτὰ ἐπομένως πὸν ἔχουν προταθεῖ μέχρι σήμερᾶ σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ τὴν ἐπίτευξη τῆς νομισματικῆς σταθερότητος, ἐπισημαίνω ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ προστεθεῖ καὶ ἡ ἐξέλιξη τῶν εἰσοδημάτων στὶς χῶρες μέλη. Διότι ἔχει παρατηρηθεῖ στὸ παρελθὸν ὅτι ἄνοδος τῶν εἰσοδημάτων, (ιδίως τῶν ἐργαζομένων) πέραν τῶν ἀξήσεων πὸν προβλέπει ὁ νομισματικὸς στόχος καὶ ἡ ἀξίηση τῆς παραγωγικότητος, εἶναι δυνατὸν νὰ προκαλέσει πίεση στὸ γενικὸ ἐπίπεδο τιμῶν. Αὐτὸ χαρακτηρίζεται ὡς πληθωρισμὸς κόστους ἢ πληθωρισμὸς μισθῶν καὶ ἐξαρτᾶται πολὺ ἀπὸ τὴ συμπεριφορὰ τῶν συνδικάτων. Τὰ συνδικάτα ὅμως, στὸ πλαίσιο τῆς οἰκονομικῆς καὶ νομισματικῆς ἐνώσεως, θὰ ἀναγκάζονται ἐκ τῶν πραγμάτων μεσοχρονίως νὰ συμμορφώνονται πρὸς τὴ γενικότερη πολιτικὴ τῆς νομισματικῆς σταθερότητος. Πάντως, ὁ κίνδυνος ἀνόδου τῶν ἐργατικῶν ἀμοιβῶν πέραν τῆς ἀξήσεως τῆς παραγωγικότητος, ἔστω καὶ μειωμένος, θὰ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει στὸν κόλπον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Φρονῶ δὲ ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ διερευνηθεῖ καὶ νὰ ὑπάρξει μιὰ ἐκτίμηση τῶν ἐπιδράσεων πὸν θὰ μπορούσαν νὰ προκληθοῦν ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτή.

Ὅπως ἔχει ἐπανελημμένως ὑποστηριχθεῖ, προκειμένου νὰ ἐπιτευχθεῖ ὁ βασικὸς στόχος, πὸν εἶναι ἡ νομισματικὴ σταθερότητα, προϋπόθεση εἶναι ἡ συνεχὴς σύγκλιση τῶν οἰκονομικῶν, νομισματικῶν καὶ δημοσιονομικῶν ἐπιδόσεων στὶς χῶρες μέλη. Αὐτὸ βέβαια εἶναι θέμα μὲ τὸ ὁποῖο θὰ καταγίνεται διαρκῶς ἡ Ἐπιτροπὴ Διοικητῶν τῶν Κεντρικῶν Τραπεζῶν ὑπὸ τὴν ἐνισχυμένη μορφή της κατὰ τὸ πρῶτο στάδιο, θὰ ἀσχολεῖται δὲ ἀκόμη συστηματικότερα ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κεντρικὴ Τράπεζα μετὰ τὴν ἰδρυσὴ της στὸ δεῦτερο στάδιο. Ἡ Τράπεζα αὐτή, ὅπως προβλέπεται, θὰ εἶναι ὄργανισμὸς ἐντελῶς ἀνεξάρτητος, τόσο ἀπὸ τὶς διάφορες κυβερνήσεις ὅσο καὶ ἀπὸ τὶς Κοινοτικὰς ἀρχές. Ἀνάλογη ἀνεξαρτησία τῶν ἐθνικῶν κεντρικῶν τραπεζῶν ἀπὸ τὶς πολιτικὰς ἀρχές θεωρεῖται ἐπίσης προϋπόθεση γιὰ τὴν κανονικὴ λειτουργία τοῦ συστήματος καὶ ὡς ὑπόδειγμα πρὸς μίμηση προτείνεται ἡ Γερμανικὴ Κεντρικὴ Τράπεζα (Bundesbank).

Ἐδῶ θεωρῶ περιττὸ νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὸ θέμα τῆς ὀργανώσεως τῆς διοικήσεως τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κεντρικῆς Τράπεζας, γιὰτὶ ἤδη ὑπάρχει εἰσήγηση τῆς Ἐπιτροπῆς

Διοικητῶν τῶν Κεντρικῶν Τραπεζῶν ἀπὸ τὴν 27 Νοεμβρίου 1990, ἡ ὁποία προτείνει πλήρες σχέδιο πὸν μὲ ὀρισμένες τροποποιήσεις πιστεύω ὅτι θὰ γίνῃ δεκτό.

Ἐκεῖνο πὸν θὰ ἤθελα νὰ τονίσω, καὶ τὸ ὁποῖο προβλέπεται ἀπὸ τὸ σχέδιο, εἶναι ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κεντρικὴ Τράπεζα κατὰ τὸ δεύτερο στάδιο θὰ προωθήσῃ συστηματικὰ τὴ σύγκλιση τῶν νομισματικῶν πολιτικῶν τῶν χωρῶν μελῶν, μὲ στόχο γενικῶς τὴ μείωση τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ παράλληλα τὴ συρρίκνωση τῶν πληθωριστικῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν χωρῶν μελῶν, ὥστε, ὅταν τεθεῖ σὲ ἐφαρμογὴ τὸ τρίτο στάδιο, ὁ πληθωρισμὸς σὲ ὅλες τὶς χώρες νὰ τείνῃ πρὸς τὸ μηδέν. Ὁ σκοπός, ὅπως ἔχει παρατηρήσει καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Bundesbank κ. Karl Otto Poehl, δὲν εἶναι νὰ ἐπιτευχθεῖ ἕνας σταθερὸς μέσος ὅρος πληθωρισμοῦ, ἀλλὰ νὰ μειωθεῖ στὸ ελάχιστο καὶ εἰ δυνατόν νὰ ἐξαφανισθεῖ.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κεντρικὴ Τράπεζα στὸ δεύτερο στάδιο δὲν θὰ ἔχει δικαιοδοσίες ὑποχρεωτικὲς γιὰ τὰ μέλη. Σχετικὰ μὲ τὴν ἴδρυσή της στὸ δεύτερο στάδιο, ἐξακολοθεῖ νὰ ὑπάρχει ἀντίδραση ἐκ μέρους μιᾶς ἢ δύο χωρῶν, ἰδίως ἐκ μέρους ἐκπροσώπων τοῦ Γερμανικοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Bundesbank, πὸν ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κεντρικὴ Τράπεζα πρέπει νὰ ἰδρῦθεῖ μόνο μετὰ τὴν ἔναρξη τοῦ τρίτου σταδίου.

Κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι σκόπιμο ἡ ἴδρυση τῆς Τράπεζας αὐτῆς νὰ συντελεσθεῖ μὲ τὴν ἔναρξη τοῦ δευτέρου σταδίου, γιατί ἐνῶ αὐτὴ δὲν θὰ ἔχει δικαιοδοσίες ὑποχρεωτικὲς γιὰ τὰ μέλη, θὰ ἀποκτήσῃ ὀργάνωση τέτοια ὥστε νὰ φέρῃ σὲ διαρκῆ συνεργασία ὅλες τὶς Κεντρικὲς Τράπεζες τῶν χωρῶν μελῶν καὶ θὰ δημιουργήσῃ στελέχη ἀπὸ προσωπικὸ προερχόμενο ἀπὸ τὶς διάφορες Κεντρικὲς Τράπεζες, τὸ ὁποῖο θὰ ἀποκτήσῃ σταδιακῶς τὴν ἐνδεικνύμενη ἐπαγγελματικὴ πείρα. Ἡ λειτουργία τῆς Τράπεζας κατὰ τὸ στάδιο αὐτὸ ἀποτελεῖ μιὰ ἀναγκαιότητα, ὥστε νὰ προπαρασκευασθεῖ καταλλήλως τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς Νομισματικῆς Ἐνώσεως κατὰ τὸ τρίτο στάδιο. Ἀποδίδω μεγάλη σημασία στὴν πείρα πὸν θὰ ἀποκτήσῃ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κεντρικὴ Τράπεζα καὶ στὴ στενὴ συνεργασία γιὰ προϋῶσα σύγκλιση τῶν νομισματικῶν πολιτικῶν τῶν συνεργαζόμενων χωρῶν.

Ἐπὶ πλέον, θὰ δημιουργηθεῖ ἕνας ἀξιημένος βαθμὸς ἐνότητας καὶ ὑπευθυνότητας μεταξὺ τῶν διοικούντων τὴν Τράπεζα αὐτὴ, πράγμα πὸν θὰ παίξῃ μεγάλο ρόλο στὴν ὁμαλὴ λειτουργία της γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν ἐπιδιωκόμενων σκοπῶν. Διερωτῶμαι τί θὰ συνέβαινε ἐὰν δὲν εἶχε ἐν τῷ μεταξὺ συσταθεῖ ἡ Τράπεζα αὐτὴ καὶ δὲν εἶχε ὀργανωθεῖ καταλλήλως, ὥστε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀπαιτούμενη πείρα ὅταν θὰ ἄρχιζε τὸ τρίτο στάδιο, ὁπότε θὰ ἔπρεπε νὰ ἰδρῦθεῖ ἡ Τράπεζα αὐτὴ. Δὲν βλέπω πῶς θὰ μποροῦσε νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντά της καὶ νὰ ἐπιτύχει τοὺς σκοπούς της, ἢ τὸ πρῶτον ἰδρυομένη Εὐρωπαϊκὴ Κεντρικὴ Τράπεζα μὲ ἑλλιπῆ ὀργάνωση καὶ σχετικὴ ἀπειρία.

Το ένδεχόμενο αυτό θα αποτελούσε, νομίζω, μέγα πρόσκομμα στη λειτουργία του τρίτου σταδίου.

Κατά την αντίληψή μου, στο δεύτερο στάδιο θα πρέπει να γίνει προϊούσα προσέγγιση του στόχου της θεσμοθετήσεως άμετάθετα σταθερών ισοτιμιών των νομισμάτων των χωρών μελών, όπως επίσης και η προώθηση του ECU στο ρόλο της ενιαίας νομισματικής μονάδας. Γι' αυτό νομίζω ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, στο μέτρο που θα επιτυγχάνεται η μεγαλύτερη σύγκλιση των οικονομικών και νομισματικών πολιτικών, με συνέπεια τη βαθμιαία μείωση τόσο του πληθωρισμού όσο και των ένδεχόμενων διαφορών μεταξύ των χωρών μελών, θα πρέπει να προβαίνει σε διαδοχικές μειώσεις των περιθωρίων του μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών, τα οποία είναι σήμερα $2,25\% \pm$. Πιστεύω ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα στα τρία χρόνια που προβλέπεται ότι θα διαρκέσει το δεύτερο στάδιο και να περιορισθούν τα περιθώρια σε ποσοστό $1\% \pm$, ένδεχομένως δέ και χαμηλότερα. Έτσι θα έχει πλήρως προπαρασκευασθεί το έδαφος για το τρίτο στάδιο της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης.

Ειδικότερα για το ECU, το οποίο όπως είναι γνωστό αποτελεί το σταθμισμένο μέσο όρο της αξίας των νομισμάτων των χωρών μελών (και το οποίο προβλέπεται να καταστεί ανεξάρτητο ενιαίο νόμισμα, καταργουμένης της δέσμης), φρονώ ότι, πραγματοποιουμένου του περιορισμού των περιθωρίων σε $1\% \pm$, θα γίνει αντίστοιχος σταθερότερο, για να αποκτήσει αυτόματως πλήρη ευστάθεια όταν κατά την έναρξη του τρίτου σταδίου λάβει χώρα η πλήρης σταθεροποίηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών των χωρών μελών.

Υπό τις συνθήκες αυτές, διερωτώμαι ποιό σκοπό θα εξυπηρετούσε το από τη Βρετανική κυβέρνηση προταθέν «Ισχυρό ECU» ως δέκατο τρίτο κοινοτικό νόμισμα. Κατά τη γνώμη μου, η εισαγωγή ενός τέτοιου νομίσματος μόνο σύγκυση και δυσχέρειες θα μπορούσε να προκαλέσει στην όμαλη εξέλιξη του υπάρχοντος ECU.

Στην περίπτωση του τρίτου σταδίου, όταν επιβληθούν άμετακλήτως σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες, είναι προφανές ότι χάνεται το δικαίωμα της υποτιμήσεως ή ανατιμήσεως της ονομαστικής αξίας των νομισμάτων των συμμετεχουσών χωρών. Είναι γνωστό όμως ότι στα προηγούμενα δύο στάδια, σε περίπτωση που ένα νόμισμα ήταν υπεριτιμημένο, με αποτέλεσμα τη μείωση της ανταγωνιστικότητας της αντίστοιχης χώρας, η υποτίμηση θα αποκαθιστούσε την ισοτιμία των αγοραστικών δυνάμεων και τη σχετική ισορροπία. Με την καθιέρωση σταθερών ισοτιμιών, ακόμη δέ περισσότερο με την αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων από ένα ενιαίο νόμισμα, το ECU, είναι ενόητο ότι οι ονομαστικές υποτιμήσεις καθίστανται αδύνατες. Ός εκ τούτου, στην περίπτωση που θα έχει δημιουργηθεί μιá απόκλιση της οικονομίας χώρας μέλους, με αποτέλεσμα την απώλεια μέρους της ανταγωνιστικότητάς της, η αναπρο-

σαρμογή τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας αὐτῆς εἶναι δυνατὴ εἴτε μὲ ἐλάττωση τῶν ἐξόδων παραγωγῆς καὶ ἰδίως τῶν μισθῶν, εἴτε μὲ αὐξηση τῆς παραγωγικότητάς της ἢ καὶ μὲ τὰ δύο ταυτοχρόνως.

Στὶς ἀναπτυσσόμενες χῶρες, τῶν ὁποίων οἱ οἰκονομίες εὐρίσκονται σὲ ἴδιο ἐπίπεδο ἀναπτύξεως, καὶ ἐφόσον θὰ ἐφαρμόζεται ἐνιαία νομισματικὴ πολιτικὴ, οἱ πιθανότητες γιὰ οἰκονομικὲς ἀποκλίσεις θὰ εἶναι πολὺ περιορισμένες. Ἐφόσον κύριος στόχος θὰ εἶναι ἕνας πολὺ χαμηλὸς ρυθμὸς πληθωρισμοῦ, μὲ τάση μάλιστα ἐκμηδενισέως του, οἱ διαφορὲς θὰ προέρχονται κυρίως ἀπὸ τὶς μεταβολὲς παραγωγικότητος, τὶς ὁποῖες ὁμως θὰ μποροῦν νὰ ἀντιμετωπίζον ἐνδεχέστερα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὶς λιγότερο ἀναπτυσσόμενες χῶρες, ὅπως ἡ Πορτογαλία, ἡ Ἰρλανδία καὶ ἡ Ἑλλάδα, ἐκτιμᾶται ὅτι αὐτὲς δὲν θὰ μπορέσουν ἴσως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ μετασχον στὸ τρίτο στάδιο. Γι' αὐτὲς τὶς χῶρες, προβλέπονται ἀπὸ εἰσηγήσεις τόσο τῆς ἐπιτροπῆς Delors ὅσο καὶ ἄλλων ὀργάνων τῆς Κοινότητος, μέτρα οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως καὶ ἀναδιαρθρώσεως μὲ ἐκτέλεση ἔργων ὑποδομῆς καὶ ἀναπτύξεως, πὸν θὰ ἐπιτρέφον τὴ μεγέθυνση τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος καὶ τὴν ἐνίσχυση τῆς ἀνταγωνιστικότητος. Παράλληλα, θὰ ἐπιδιωχθεῖ ἡ ἐξυγίανση τοῦ δημοσιονομικοῦ τομέα καὶ ἡ μείωση τοῦ πληθωρισμοῦ τους, ὥστε νὰ μπορέσουν οἱ χῶρες αὐτὲς σὲ βραχὺ χρονικὸ διάστημα νὰ συμμετάσχον πλήρως στὴ Νομισματικὴ Ἐνωση.

Τὸ πρόβλημα τῶν λιγότερο ἀναπτυσσόμενων χωρῶν εἶναι ἰδιαίτερα σοβαρὸ γιὰ τὴν Κοινότητα, τόσο ἀπὸ πολιτικῆς ὅσο καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως, δεδομένου ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ προκαλέσει διάφορες ἐπιπλοκὲς. Αὐτὲς συνίστανται στὸ ὅτι ἐὰν δὲν ἐπιδειχθεῖ τὸ ἀπαιτούμενο ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς οἰκονομίες τῶν χωρῶν αὐτῶν, θὰ κινδυνεύσουμε νὰ δοῦμε τὶς μὲν πλούσιες χῶρες νὰ γίνονται πλουσιότερες, τὶς δὲ φτωχὲς φτωχότερες. Ὑπάρχει δηλαδὴ κίνδυνος νὰ διαπιστώσουμε μιὰ μαζικὴ μετακίνηση ἐργατῶν καὶ κεφαλαίων ἀπὸ τὶς χῶρες αὐτὲς πρὸς τὶς ἀναπτυσσόμενες, μὲ δυσάρεστες πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς συνέπειες. Ἡ πείρα μέχρι τώρα ἀπέδειξε τὴν βασιμότητα τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς μέσα στὰ πλαίσια ὀρισμένων χωρῶν, ὅπως ἡ Ἰταλία, ὅπου ὁ μὲν βορρᾶς εἶναι ἀναπτυσσόμενος, ὁ δὲ νότος καθυστερημένος, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πρὸς βορρᾶν μετακίνηση νέων ἐργατῶν καὶ κεφαλαίων καὶ τὴν παράταση τῆς καθυστερήσεώς του.

Ἐκεῖνο ὁμως πὸν ἔχει βασικὴ σημασία γιὰ τὴ Νομισματικὴ Ἐνωση εἶναι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ ἐξασφάλιση τῆς συμμετοχῆς τῶν τεσσάρων μεγάλων χωρῶν, δηλαδὴ τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Βρετανίας καὶ τῆς Ἰταλίας, γιὰτὶ αὐτὲς εἶναι οἱ κύριες οἰκονομικὲς δυνάμεις τῆς Ἐυρωπαϊκῆς Ἐνώσεως. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι μερικὲς ἀπὸ τὶς μικρότερες χῶρες, ὅπως ἡ Ὁλλανδία, τὸ Βέλγιο καὶ ἡ Δανία, τῶν ὁποίων τὰ νομίσματα εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον προσαρμοσμένα πρὸς τὸ γερμανικὸ μάρκο, θὰ ἦταν σὲ θέση νὰ συμμετάσχον ἀμέσως στὴ Νομισματικὴ Ἐνωση. Ἀλλὰ οἱ οἰκονομίες των

είναι σχετικά μικρές, ώστε έχουν πολύ περιορισμένο ειδικό βάρος έναντι των μεγάλων χωρών μέσα στη Νομισματική Ένωση. Το θέμα είναι ότι μετά την ενοποίηση των δύο Γερμανιών έχει αποκτήσει μεγάλη σημασία ή στενότερη σύσφιξη των οικονομιών και των νομισμάτων των χωρών μελών, ψυχολογικώς δὲ μετά και τὰ διάφορα γεγονότα στην Ἀνατολική Εὐρώπη έχει δημιουργηθεῖ μιὰ ἀτμόσφαιρα εὐνοϊκή πρὸς τὴν ἐξέλιξη αὐτή.

Ἐνα ἄλλο ζήτημα, στὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ δώσει ιδιαίτερη προσοχή ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα κατὰ τὴν κρίσιμη διαδρομὴ τῶν μεταρρυθμίσεων πὸν ἔχουν ἀποφασισθεῖ, εἶναι ἡ ἀποφυγὴ εἰσδοχῆς νέων χωρῶν στοὺς κόλπους της. Τὰ προβλήματα κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ εἶναι ιδιαίτερα σοβαρὰ καὶ κρίσιμα, δεδομένου ὅτι μεταξὺ τῶν ὑφιστάμενων μελῶν παρατηροῦνται ἤδη ὀρισμένες διαφορὲς πὸν θὰ πρέπει νὰ ὑπερνηκθοῦν. Τὸ κυριότερο ὅμως εἶναι ὅτι θὰ πρέπει νὰ καταβληθεῖ προσπάθεια γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἱκανοποιητικὴ οἰκονομικὴ καὶ νομισματικὴ σύγκλιση τῶν χωρῶν μελῶν, νὰ καταστῆ δυνατὸς ὁ ἀνέκκλητος καθορισμὸς τῶν συναλλαγματικῶν ἰσοτιμιῶν καὶ τελικὰ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς ἐνιαίας νομισματικῆς μονάδος, τοῦ ECU. Νέα μέλη πὸν θὰ ἐγίνοντο δεκτὰ κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ θὰ προσέθεταν νέα προσκόμματα. Ἦδη ἔχουν ὑποβάλει ὑποψηφιότητα ὀρισμένες χῶρες, πρόκειται δὲ νὰ ἐπακολουθήσουν καὶ νέες ὑποψηφιότητες. Αὐτὲς θὰ πρέπει νὰ παραμείνουν ἐκκρεμεῖς ἕως τὴν ἡμερομηνία περατώσεως τῆς οἰκονομικῆς καὶ νομισματικῆς ἐνοποιήσεως.

II. Ἡ Πολιτικὴ Ἐνωση

Τώρα ἐρχόμεθα στὴν πολιτικὴ διάσταση, δηλαδὴ στὴν Πολιτικὴ Ἐνωση. Πρὸ ὀλίγου χρόνου ἀκόμη δὲν ἀντιμετωπιζόταν ὡς θέμα τοῦ ἀμέσου μέλλοντος ἡ Πολιτικὴ Ἐνωση τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Ἐτέθη ὅμως αὐτὸ ἐπὶ τάπητος κυρίως ἀπὸ τὴ στιγμὴ πὸν συντελέσθηκε ἡ ἐνωση τῶν δύο Γερμανιῶν καὶ ἐπῆλθαν οἱ μεγάλες πολιτικὲς μεταλλαγὲς στὶς ἀνατολικὲς χῶρες, τελευταίως δὲ καὶ μετὰ ἀπὸ τὸν πόλεμο στὸν Περσικὸ Κόλπο.

Ὅπως ἀνέφερα καὶ στὴν ἀρχή, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξει πλήρης καὶ σταθερὴ Οἰκονομικὴ καὶ Νομισματικὴ Ἐνωση χωρὶς τὸ ἐπιστέγασμα τῆς Πολιτικῆς Ἐνώσεως. Χωρὶς αὐτή, δὲν ἀποκλείεται μακροχρόνια νὰ δημιουργηθοῦν ἐξελίξεις τέτοιες πὸν νὰ συντελέσουν στὴ διαμόρφωση νέων πολιτικοοικονομικῶν σχηματισμῶν στὴν Εὐρώπη, γεγονὸς πὸν θὰ μποροῦσε νὰ προκαλέσει ἀκόμη καὶ τὴν ἀπόσχιση μιᾶς ἢ καὶ δύο χωρῶν ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση. Ἐξάλλου, ἡ μέχρι τοῦδε πείρα ἔχει ἀποδείξει ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα ἦταν ἀναγκαία ὄχι μόνο γιὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξη τῶν χωρῶν μελῶν, ἀλλὰ ἐξίσου καὶ γιὰ τὴν ἐμπέδωση τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀσφάλειας στὸ χῶρο της καὶ σὲ ὀλόκληρο τὸν κόσμο. Μέχρι πρὸ ὀλίγου ἀκόμη οἱ Εὐ-

ρωπαϊκές χώρες, με παρεμφερές επίπεδο πολιτισμοῦ καὶ ἰδεολογίας, εὐρίσκονταν μεταξὺ τῶν δύο Ὑπερδυνάμεων, οἱ ὁποῖες καθόριζαν καὶ ἐπηρέαζαν σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴ σταθερότητα καὶ τὴν τύχη τους. Αὐτὸ εἶχε γίνει αἰσθητὸ κυρίως καθόλου τὸ διάστημα τοῦ ψυχροῦ πολέμου μεταξὺ τῶν δύο Ὑπερδυνάμεων, ὅταν οἱ εὐρωπαϊκὲς χώρες ἀποτελοῦσαν οὐραγούς στὶς διάφορες ἐξελίξεις. Μετὰ ὅμως τὴν κατάρρευση τῶν πολιτικοοικονομικῶν καθεστώτων στὶς ἀνατολικὲς χώρες καὶ τῶν συνδέσμων μεταξὺ τους, δημιουργεῖται ἓνα κενό, τὸ ὁποῖο πρὸς τὸ παρὸν δὲν γνωρίζουμε πῶς θὰ καλυφθεῖ. Ἐπὶ τὸ ἄλλο μέρος, μολοντί ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα δὲν ἔχει μέχρι τώρα τὴν ἀπαιτούμενη πολιτικὴ διαμόρφωση, ἀναγκάστηκε ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ἀποφασίζει καὶ νὰ παρεμβαίνει ἐπανεπιλημένως ἐπὶ διαφόρων πολιτικῶν ἐξελίξεων, κυρίως σὲ θέματα εἰρήνης καὶ ἀσφάλειας. Οἱ ἐξελίξεις αὐτὲς ἔδειξαν ἰδίως στὶς μεγαλύτερες χώρες τῆς Κοινότητος ὅτι θὰ πρέπει, καὶ στὸν πολιτικὸ τομέα πλέον, νὰ οργανωθεῖ ἡ Κοινότητα κατὰ τρόπο μονιμότερο. Ὡς πολιτικὴ ἐνότητα θὰ μπορεῖ τότε νὰ λάβει τὴ θέση ἐκεῖνη, ἢ ὁποῖα ἱστορικῶς πλέον καθίσταται ἀναγκαία γιὰ νὰ καλυφθεῖ τὸ κενὸ πού ἔχει δημιουργηθεῖ ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἐξελίξεις.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση πρέπει νὰ ἀποτελέσει στὸ μέλλον μιὰ οικονομικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμη, ὄχι μόνο γιὰ τὴν οικονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξη καὶ ἀσφάλειά της, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν προάσπιση γενικότερα τῆς εἰρήνης καὶ ἀσφάλειας σὲ δλόκληρο τὸν κόσμο, δεδομένου ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ τῆς προσάψει κατακτητικὲς ἢ ἰδιοτελεῖς διαθέσεις, πού στὸ παρελθὸν προσήπτοντο σὲ ἄλλες μεγάλες χώρες. Ἡ πολιτικὴ ἔνωση τῆς Εὐρώπης εἶναι πλέον ἱστορικὴ ἀναγκαιότητα, γιὰ νὰ εξασφαλισθεῖ μονίμως ἡ ἐσωτερικὴ συνοχὴ της καὶ ἡ πλήρης καὶ σταθερὴ Οἰκονομικὴ καὶ Νομισματικὴ Ἐνωση σὲ μακροχρόνια βάση.

Τὸ Εὐρωπαϊκὸ Συμβούλιο πού συνήλθε στὴ Ρώμη τὴν 28ῃ Ὀκτωβρίου 1990, ἔχοντας ὑπόψη τὴ σοβαρότητα τῶν ἀνωτέρω ἐξελίξεων, προέβη στὴ σύγκληση μιᾶς διακυβερνητικῆς διασκέψεως γιὰ τὸ θέμα τῆς Πολιτικῆς Ἐνώσεως, παράλληλα πρὸς ἐκεῖνη γιὰ τὴν Οἰκονομικὴ καὶ Νομισματικὴ Ἐνωση. Σχετικὰ μὲ τὴν Πολιτικὴ Ἐνωση ἔχουν ἐκδηλωθεῖ ἐπιφυλάξεις ἢ καὶ ἀντιρρήσεις ἀπὸ μέρος ὀρισμένων χωρῶν, φρονῶ ὅμως ὅτι, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ τὴν ἐπίτευξη τῆς οικονομικῆς καὶ νομισματικῆς ἐνοποιήσεως, θὰ ὑποχωρήσουν. Ἀξιοσημείωτη εἶναι μιὰ σφυγμομέτρηση πού ἔγινε ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐπιτροπὴ στὶς 11 Δεκεμβρίου 1990, ἀπὸ τὴν ὁποῖα προέκυψε ὅτι σχεδὸν ἑπτὰ ἀπὸ τοὺς δέκα πολῖτες τῆς Κοινότητος εὐνοοῦν μιὰ κοινὴ Κοινωνικὴ πολιτικὴ στὰ θέματα ἀσφάλειας καὶ ἄμυνας.

Ἐξάλλου, τὸ Εὐρωπαϊκὸ Συμβούλιο ἐπανεβεβαίωσε τὴ θέλησή του γιὰ τὴ σταδιακὴ μεταμόρφωση τῆς Κοινότητος σὲ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση, μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς πο-

λιτικής της διαστάσεως και διαπίστωσε συναίνεση σχετικά με τὸ στόχο κοινῆς ἐξωτερικῆς καὶ ἀμυντικῆς πολιτικῆς.

III. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἑνσποίηση καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία

Τώρα ἔρχομαι στὸ θέμα τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος στὶς ἐξελίξεις στὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα, οἱ ὁποῖες, ὅπως εἶδαμε, προχωροῦν μετὰ ταχύτητα πρὸς τὴν Οἰκονομικὴ καὶ Νομισματικὴ Ἑνωσιν, τελικὰ δὲ καὶ τὴν Πολιτικὴ Ἑνωσιν. Εἶναι εὐτύχημα ὅτι τὰ τρία μεγάλα κόμματα, πρὸ ὀλίγων μηνῶν, συμφώνησαν στὴ Βουλὴ γιὰ τὴ στενὴ συνεργασία τῆς Ἑλλάδος στὴν ὑλοποίηση τῶν στόχων αὐτῶν. Τὸ τονίζω αὐτὸ ἐπειδὴ στὸ παρελθόν, ἐνῶ εἴμαστε πλήρως καὶ ἰσότιμο μέλος τῆς Κοινότητος, ἐξεδηλώνοντο ἀπόψεις γιὰ ἐνδεχόμενὴ ἀποχώρησίν μας ἀπὸ αὐτή. Ἡ ἐνωρὶς εἰσδοχὴ μας στὴν Κοινότητα ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ στὸν τότε πρωθυπουργὸ καὶ νῦν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος μετὰ ἀποφασιστικότητά καὶ ἐπιμονή, ὑπερακοντίζοντας ἀντιδράσεις προερχόμενες ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ ἀπὸ ὀρισμένους κύκλους τῆς Κοινότητος, κατάρθωσε νὰ ἐπιτύχει τὴν προσχώρησίν μας, πὸν ὅπως ἀποδείχθηκε ἐκ τῶν ὑστέρων ὑπῆρξε καθοριστικὸ ἐπίτευγμα γιὰ τὸ οἰκονομικὸ καὶ πολιτικὸ μέλλον τῆς χώρας. Ἡμῶν μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ὑποστήριξαν ἐκθύμως τὴν ἐνέργειά αὐτή, μετὰ τὴ δημοσίευσιν δύο μελετῶν, ἡ μία μετὰ τίτλο «Ἡ Ἑλλὰς στὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα» τὸ 1976 καὶ ἡ ἄλλη μετὰ τίτλο «Ἡ Συμβολὴ τῆς Ἑλλάδος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα» τὸ 1978. Οἱ μελέτες αὐτὲς κυκλοφόρησαν σὲ πολλὰ χιλιάδες ἀντιτύπων, κυρίως στὸ ἐξωτερικόν, γιὰ τὴ διαφύτισιν τῶν κυβερνήσεων τῶν χωρῶν μελῶν καὶ γενικότερα τοῦ ἐνδρότερου κοινῶ.

Ἡ παρουσία μας στὴν Κοινότητα καθίσταται κάθε μέρα καὶ πλέον σημαντικὴ, δεδομένου ὅτι μετὰ τὴν πλήρη οἰκονομικὴ, νομισματικὴ καὶ πολιτικὴ ἐνσποίησιν, ἡ Ἑλλάδα πρόκειται νὰ παίξει ἰδιαίτερο ρόλο, ἐπειδὴ εἶναι ἡ μόνη χώρα μέλος τῆς Κοινότητος στὰ Βαλκάνια καὶ ἔχει σύνορα καὶ πρὸς τὴ Μέση Ἀνατολή. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ἐκεῖνο πὸν ἐλέχθη τελευταίως ἀπὸ τὴν Κοινότητα, ὅτι ἀνατολικὰ σύνορα τῆς Εὐρώπης καὶ πύλη τῆς ΕΟΚ πρὸς τὶς χώρες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς εἶναι τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἀποφάσισε νὰ χρηματοδοτήσῃ εἰδικὸ πρόγραμμα μετὰ ἔργα γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξίν τους. Εἶναι ἐνδνόητο ὅτι μετὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς Πολιτικῆς Ἑνώσεως τῆς Εὐρώπης τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος θὰ καταστοῦν αὐτομάτως καὶ σύνορα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως.

Ἀνυστυχῶς, ἀπὸ τότε πὸν γίναμε μέλος τῆς Κοινότητος, δὲν καταβάλαμε ἀρκετὰ προσπάθειες, οὔτε προσανατολίσαμε τὴν οἰκονομία μας πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότητα, ἀλλὰ οὔτε καὶ ὀργανωθίσαμε ἀρκετὰ γιὰ νὰ ἀπορροφήσουμε

ὅλες τὶς παροχές καὶ νὰ ἐκμεταλλευθοῦμε ὅλες τὶς δυνατότητες χρηματοδοτήσεως καὶ τεχνικῆς βοήθειας ἀπὸ αὐτή. Πάντως, ἡ κοινοτικὴ οἰκονομικὴ βοήθεια ἢ ὁποία μᾶς παρασχέθηκε κατὰ τὴ δεκαετία τοῦ '80 ἔχει φθάσει — ὅπως ἐπισήμανε ὁ συνάδελφος καθηγητὴς κ. 'Α. 'Αγγελόπουλος — τὰ 18 δισεκατομμύρια δολλάρια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 14 δισεκ. ἦταν ἐπιδοτήσεις. 'Εὰν δὲ εἴμαστε καλύτερα ὁργανωμένοι, τὸ ποσὸ αὐτὸ θὰ ἦταν σημαντικὰ μεγαλύτερο. Μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀντιμετωπίζουμε τώρα ἐπιγόντως τὴν ἀνάγκη γιὰ σύγκλιση τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ νομισματικοῦ μας συστήματος πρὸς τὶς οἰκονομίες τῶν χωρῶν μελῶν τῆς Κοινότητος.

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα δυστυχῶς ἡ περίοδος πὸν διατρέχουμε εἶναι ἰδιαίτερα δυσχερῆς, δεδομένου ὅτι ἔχουμε ἓνα τεράστιο, ἀποδιοργανωμένο καὶ ὑπερχρεωμένο δημόσιο τομέα, μιὰ καρκινοβατοῦσα οἰκονομία καὶ ἓνα πολὺ ὑψηλὸ πληθωρισμὸ. Ἄν δὲν ἐφαρμόσουμε μὲ ἀποφασιστικὴ σύντονα μέτρα γιὰ νὰ δραστηριοποιηθῶμε καὶ νὰ ὑπερνικήσουμε τὰ δεινὰ πὸν μᾶς μαστίζουν, θὰ βρεθοῦμε ὡς «αἱ μωραὶ παρθένοι ἐκτὸς τοῦ νυμφῶνος». Δὲν πρόκειται βέβαια νὰ μᾶς ἐκδιώξουν ἀπὸ τὴν Κοινότητα, τουναντίον θὰ μᾶς βοηθήσουν, ὅπως ἀνέφερα προηγουμένως, ἀλλὰ θὰ μᾶς βλέπουν μὲ κάποιο οἶκτο καὶ δυσφορία. Εὐτυχῶς, μὲ τὴν πρόσφατη σύναψη τοῦ δανείου τῶν 2,2 δισεκ. ECU, ἡ Κυβέρνηση συμφώνησε μὲ τὶς κοινοτικὲς ἀρχὲς γιὰ ἓνα πρόγραμμα οἰκονομικῆς καὶ νομισματικῆς ἐξυγιάνσεως, τὸ ὁποῖο, ἂν ἐφαρμοσθεῖ ἀναπροσαρμοζόμενο ἀναλόγως πρὸς τὶς ἐξελίξεις, θὰ μᾶς ἐπιτρέψει νὰ καταπολεμήσουμε τὸν πληθωρισμὸ, νὰ ἀναζωογονήσουμε τὴν οἰκονομία καὶ νὰ συμβαδίσουμε μὲ τὶς ἄλλες χῶρες μέλη πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσι.

Δὲν πρόκειται ἐδῶ νὰ ἀσχοληθῶ ἐνδύτερα μὲ τὸ θέμα αὐτό, δεδομένου ὅτι ἔχω διατυπώσει τὶς ἀπόψεις μου ἐπανειλημμένως στὸ παρελθόν. Ἐκεῖνο ὅμως πὸν ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω εἶναι ὅτι πρέπει νὰ καταλάβουμε πὼς δὲν ἀρκεῖ μόνο τὸ πρόγραμμα καὶ τὰ μέτρα πὸν ἐφαρμόζονται, ἀλλὰ πρέπει συγχρόνως νὰ γίνῃ μιὰ ἐνδύτερη κινητοποίηση τόσο τῶν δημόσιων ὑπηρεσιῶν καὶ ὀργανισμῶν ὅσο καὶ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας.

Πρέπει νὰ μὴν ξεχνᾶμε κάτι πὸν συνεχῶς παραβλέπουμε, δηλαδή τὴν ὑποβάθμιση τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντα καὶ τὶς δυσμενεῖς συνέπειές της στὶς παραγωγικὲς διαδικασίες. Στὶς περισσότερες οἰκονομικὲς δραστηριότητες, ἰδίως στὸ δημόσιο τομέα, ὁ ἀνθρώπινος παράγοντας ἐμφανίζει καθίζηση, συμπεριφέρεται μὲ μιὰ χαλαρότητα, ἀνευθυνότητα καὶ ἀδιαφορία πρὸς τὸ καθῆκον, μὲ ἀποτέλεσμα τὴ χαμηλὴ παραγωγικότητα. Ἐὰν δὲν κατορθώσουμε νὰ ἀνανήψουμε ἀπὸ τὴν κατάπτωση αὐτή, δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ ἐπιτύχουμε τοὺς ἐπιδιωκόμενους σκοπούς. Γι' αὐτὸ προτείνω μιὰ ἐκστρατεία διαφωτίσεως καὶ διαπαιδαγωγίσεως ὄλων τῶν ἐργαζομένων, σὲ εὐρεῖα κλίμακα. Αὐτὸ θὰ τὸ ἐπιτύχουμε μὲ τὴ διοργάνωση εἰδικῶν σεμιναρίων, κέντρων ἐπιμορφώσεως καὶ διαφωτίσεως, καθὼς καὶ μὲ τὴ χρησιμοποίησι τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως, τὰ ὁποῖα

θα πρέπει να καταρτίσουν ειδικά προγράμματα απευθυνόμενα στους απασχολούμενους, ιδίως στον ευρύτερο κρατικό τομέα. Έτσι θα μπορέσουν να δραστηριοποιηθούν με μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τα καθήκοντά τους και με αυξημένη υπευθυνότητα στην εκτέλεση του έργου που τους έχει ανατεθεί. Στην προσπάθεια αυτή θα ήταν σκόπιμο να ζητήσουμε τεχνική βοήθεια από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Μια τελευταία προσθήκη έχω να κάνω στα άνωτέρω: Έάν το πρόγραμμα που εφαρμόζει η Κυβέρνηση, δεν συμπληρωθεί με παράλληλα μέτρα για την προώθηση των παραγωγικών επενδύσεων, είναι ενδεχόμενο να προκληθεί συρρίκνωση της οικονομίας. Ένα πρόγραμμα επενδύσεων, τη στιγμή που καταβάλλονται προσπάθειες για την καταπολέμηση του ύψηλου πληθωρισμού, θα ήταν δυνατό να επιτείνει τις πληθωριστικές πιέσεις αν η χρηματοδότηση των επενδύσεων περιοριζόταν αποκλειστικά στους ανεπαρκείς εγχώριους πόρους. Γι' αυτό ενδείκνυται να ενταθούν προ παντός οι προσπάθειες προσελκύσεως παραγωγικών επενδύσεων από ξένους επιχειρηματίες, οι οποίοι εισάγουν παραγωγικό εξοπλισμό σύγχρονης τεχνολογίας και διαθέτουν οργανωτική εμπειρία που σπανίζει στον τόπο μας. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ὅχι μόνο θὰ ἀπεσοβῆτο ὁ κίνδυνος νὰ ἐνισχυθοῦν οἱ πληθωριστικὲς πιέσεις, ἀλλὰ ἀντίθετα θὰ ἐξασθενοῦσαν, λόγω τῆς ἀξίησεως τῆς προσφορᾶς ἀγαθῶν καὶ τῆς παραγωγικότητας. Αὐτὸ βεβαίως προϋποθέτει καὶ ἄρση ὄλων τῶν ἐμποδίων καὶ ἀντικινήτρων πὸν ἔχουν ὀδηγήσει στὴ δημιουργία ἀντιεπενδυτικοῦ κλίματος.

Ἡ σοβαρὴ κρίση πὸν διέρχεται ἡ οἰκονομία μας δὲν πρέπει ἐντούτοις νὰ μᾶς ἀποθαρρύνει. Ἀντίθετα, πρέπει νὰ ὠθήσει στὴν ἔνωση τῶν δυνάμεών μας σὲ ὄλους τοὺς τομεῖς, τόσο στὸ δημόσιο ὅσο καὶ στὸν ἰδιωτικό, γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε τὸ ταχύτερο σταθεροποίηση καὶ ἀναζωογόνηση τῆς οἰκονομίας μας. Μόνο μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ μπορέσουμε νὰ παρακολουθήσουμε τὶς ἄλλες χῶρες μέλη στὴν πραγματοποίηση τοῦ στόχου τῆς Ευρωπαϊκῆς Ἐνοποιήσεως, πὸν θὰ ἀποβεῖ πρὸς μέγα ὄφελος τῆς χώρας μας.